

УДК 330.322:336.71] (560)

Мете Бумін (Туреччина)

Вирішальні фактори іноземних інвестицій у банківський сектор Туреччини

Після 2000 року іноземні банки збільшили свої інвестиції в банківський сектор Туреччини. Причини цього – відновлення сектора після прийняття Програми перебудови банківського сектора, а також підвищення стандартів контролю та нагляду. Покращення макроекономічних показників економіки Туреччини, процес прийняття до Європейського Союзу та позитивні очікування також сприяють іноземним інвестиціям. У даній статті ми досліджуємо визначальні фактори збільшення частки іноземних банків у турецькому банківському секторі в період з січня 2003 по червень 2006 року, аналізуючи економічну інтеграцію Туреччини з іноземними країнами, що проводять інвестування, можливості отримання прибутку в банківський сектор та макроекономічні показники турецької економіки. Результати емпіричного аналізу показують, що можливості отримання прибутку – головний фактор збільшення частки іноземних банків у 2003-2006 рр. Потенційний ріст турецької економіки, очікуваний високий попит на банківські послуги, а також вищі коефіцієнти прибутку банківського сектора привертають іноземні інвестиції у банківський сектор Туреччини.

Ключові слова: банківський сектор, прямі іноземні інвестиції, надходження з іноземних банків.

Вступ

Збільшення обсягів торгівлі між країнами, усунення перешкод для інвестицій іноземними банками в процесі фінансової лібералізації та технологічного прогресу за останні роки підвищили роль іноземних банків. У результаті інвестицій тих банків, що проводять операції у розвинутих державах, до банківського сектора країн, що розвиваються, яким конче потрібне зовнішнє фінансування, їхня частка значно зросла.

Хоча іноземні банки вже давно проводять операції в банківському секторі Туреччини, донедавна їхня частка серед загальної суми активів була достатньо обмеженою. У процесі фінансової лібералізації турецької економіки у 1980-х роках збільшилися надходження з іноземних банків, вони зосереджувалися на фінансуванні іноземної торгівлі та збільшенні частки іноземного капіталу завдяки мережі філіалів. Структура банківського сектора Туреччини покращилася в результаті Програми перебудови банківського сектора, застосованої після економічних криз 2000 та 2001 років. Покращення основних показників турецької економіки та позитивні результати впровадження програми перебудови привернули іноземних інвесторів у банківський сектор Туреччини. Частки іноземних інвестицій значно зросли (з 4,7% у січні 2003 до 23,7% у червні 2006 року) завдяки захопленню акцій вітчизняних банків.

Зважаючи на зростаючий вплив іноземних банків, дане дослідження націлене визначити фактори, що заохочують іноземних інвесторів вкла-

дати капітал у банківський сектор Туреччини за період з січня 2003 по червень 2006 року.

1. Роль іноземних банків у розвитку банківського сектора Туреччини

До 1980-х років кількість операцій, що проводилися іноземними банками в Туреччині з кінця XIX ст., була обмеженою. Економічна діяльність того часу була націлена на інтеграцію турецької економіки з міжнародною фінансовою системою. У процесі фінансової лібералізації були зняті обмеження, що заохочувало прямі іноземні інвестиції, потік яких збільшився після 1980-х років завдяки розширенню банківських операцій в Туреччині. Економічний ріст та фінансова лібералізація зробили банківський сектор більш прибутковим, таким чином, іноземні банки збільшили кількість інвестицій до Туреччини, щоб також отримати власну частку від прибутку. Зазвичай, у той час іноземні банки відкривали мережі філіалів та в більшості випадків зосереджували свою увагу на міжбанківських операціях.

Спираючись на дані Асоціації банків Туреччини, бачимо, що кількість іноземних банків, які проводили операції на турецькому ринку, збільшилася з 4 у 1980 (9%) до 21 у 2000 році (26%), але частка загальних активів іноземних банків за той самий період не зросла (5,4%).

Програма стабільності, впроваджена 1999 року для подолання проблем турецької економіки, не впоралася з поставленою задачею, і Туреччина зазнала проблем в листопаді, коли банківський сектор відчув кризу відсоткового ризику, та в лютому 2000 року (криза валютного курсу), а баланси зазнали значних втрат. Ще одна причина банківських втрат – макроекономічні флуктуації, що призвели до банкрутства компаній та

збільшення кількості безнадійних/ непродуктивних кредитів. Програма перебудови банківського сектора, впроваджена в травні 2001 року, стабілізувала діяльність банківського сектора, який через шок зазнав значних втрат, та посприяла негайному вирішенню проблем. Вона складалася з 4 основних компонентів.

Перший компонент, перебудова державних банків, посилив структуру капіталу, з фондів державної казни була виплачена заборгованість, а банки зазнали функціональної перебудови. Друга частина програми – дозвіл банкам увійти до страхового фонду ощадних внесків (СФОВ). Банки, які перейшли до СФОВ до та після кризи 2000-2001 рр., перебудували свої фонди, частина їх продала свої акції вітчизняним та іноземним інвесторам, а решта – злилися/об'єдналися або самоліквідувалися. Рекапіталізація власних фондів приватних депозитних банків, що зазнали кризи, це третій компонент програми. Останній, четвертий, компонент – заходи регулювання, націлені на поси-

лення нагляду за банківським сектором та відповідність міжнародним стандартам.

Реформи та позитивні результати дії Програми перебудови банківського сектора, стабільний ріст банківських активів, збільшення обсягу кредитування, високий відсоток прибутку порівняно з розвинутими країнами, покращення системи нагляду, підвищення та стабільність макроекономічних показників турецької економіки, зменшення рівня інфляції по єдиним відсоткам, високий та безперервний економічний ріст, початок переговорів щодо вступу Туреччини до ЄС і позитивні очікування на майбутнє привернули до Туреччини іноземних інвесторів.

Частки багатьох турецьких банків були викуплені іноземними інвесторами у 2001 році, коли розпочалася перебудова банківського сектора. За період 2001-2006 рр. були продані частки 12 банків на загальну суму 10,5 млрд. доларів США. Більш детальна інформація надана в таблиці 1. Таким чином, частка іноземних банків виросла з 4,7% в січні 2003 до 23,7% в червні 2006 року.

Таблиця 1. Список банків, частки яких були викуплені іноземними інвесторами за період з 2001 по червень 2006 року

Назва банку	Частка (%)	Покупець	Країна банку-покупця	Дата продажу	Вартість продажу (млн. дол. США)
Demirbank	100	HSBC Plc	Англія	Вересень 2001	350
Sitebank	100	Novabank	Португалія	Грудень 2001	3
Kocbank	50	UniCredito	Італія	Травень 2002	240
T.Ekonomi Bankasi	42,1	BNP Paribas	Франція	Лютий 2005	217
Disbank	89,3	Fortis	Нідерланди-Бельгія	Квітень 2005	1.277
Garanti Bankasi	25,5	GE Finance	США	Серпень 2005	1.556
Yapi Kredi Bankasi	28,7	UniCredito	Італія	Вересень 2005	1.484
S Kredi Kalkinma	57,5	Bank Hapoalim	Ізраїль	Грудень 2005	113
Finansbank	46	Nati. Bank of Greece	Греція	Квітень 2006	2.323
Tekfenbank	70	EFG Eurobank	Греція	Травень 2006	182
Denizbank	75	Dexia	Франція-Бельгія	Травень 2006	2.437
Sekerbank	33,9	Bank Turan Alem	Казахстан	Червень 2006	257

2. Огляд літератури

Дослідження іноземних банків враховує визначення впливу надходжень з іноземних банків у вітчизняний банківський сектор, кредитну політику іноземних банків та їхню роль у фінансових кризах, показники надходжень з іноземних банків, зважаючи на інформацію, отриману з інших країн.

Дослідження з вивчення впливу надходжень з іноземних банків у вітчизняний банківський сектор загалом зосереджується на змінах прибутковості та ефективності праці місцевого банківського сектора. Клесенс та ін. (2001), використовуючи

7.900 даних за період 1988-1995 рр., що стосуються банків, які оперують у 80 країнах, довели, що надходження з іноземних банків зменшили прибутковість місцевих організацій та негативним чином вплинули на безвідсотковий прибуток та загальні витрати місцевих банків. Байрактар та Венг (2004) зробили висновок, що надходження з іноземних банків значно варіюються поміж країн та не мають нічого спільного з рівнем середнього прибутку та темпами росту країн, а також, що процес фінансової лібералізації впливає на продуктивність місцевих банків. Юбупен (2004) досліджував ефект впливу доступу іноземних банків

у банківські сектори 10 східноєвропейських країн та дійшов висновку, що надходження з іноземних банків негативно впливають на безвідсотковий прибуток та стабільність банків, що проводять операції в даних країнах, але роблять їхні банківські сектори більш конкурентоспроможними.

Існує багато досліджень впливу надходжень з іноземних банків, наприклад, таких авторів, як Кім та Лі (2004) з Південної Кореї, Гаврильчик (2006) з Польщі, Махноні та ін. (2003) з Угорщини, Юнайт та Салліван (2001) з Філіппін, Барахас та ін. (1999) з Колумбії.

Багато інших робіт були націлені на визначення впливу надходжень з іноземних банків на обсяг кредитів, а також на знаходження відповіді на питання концентрації позик серед певних груп клієнтів. Дейджес та ін. (2000), досліджуючи політику кредитування в Аргентині та Мексиці, встановили, що іноземні банки порівняно з вітчизняними досягли значного зростання кількості позик та сприяли стабільності сфери кредитування, з чого можна зробити висновок, що саме фінансове становище, а не банківська структура власності, відіграло визначну роль в економічному рості, урізноманітненні та сезонному характері банківських позик. Однак в останньому дослідженні Детраджиаша та ін. (2006), вивчаючи вплив надходжень з іноземних банків на розвиток фінансового сектора бідних країн, довели, що їхні взаємини з клієнтами є кращими порівняно з місцевими банками, але іноземні банки погіршують становище дрібнішої клієнтури, що обмежує фінансову прозорість та можливість отримати позику.

У багатьох літературних джерелах досліджено взаємозв'язок між надходженнями з іноземних банків та фінансовою стабільністю, а також поведінку іноземних банків у періоди фінансових криз. Загальновизнано, що до початку та під час кризи вони зменшують негативні ефекти, оскільки порівняно з вітчизняними організаціями, володіють різноманітними засобами ліквідності світового масштабу, а в періоди криз отримують фінансову підтримку від своїх держав (Детраджиаш та Гапта, 2002). Деміргюс-Кунт та Детраджиаш (1998), вивчаючи інші чинники фінансової кризи, виявили, що іноземні банки зменшують вірогідність початку кризи та позитивно впливають на темпи економічного росту. Чогль (2003) дослідив, що іноземні банки відіграють провідну роль у реабілітації проблематичних банків у процесі відновлення банківського сектора після кризи, а також у впровадженні економічних реформ. Порівнюючи політику надання

позик вітчизняними та іноземними банками під час кризи, можна помітити, що останні значним чином не зменшують обсяг кредитування. Досліджуючи країни Азії після кризи, Детраджиаш та Гапта (2002) дійшли висновку, що в період кризи іноземні банки в Малайзії не зменшили обсяг кредитування, а навпаки збільшили свої частки в банківському секторі.

Роботи з аналізу визначальних факторів надходжень з іноземних банків зосереджуються на тих, що орієнтуються на інвестиції у визначені країни. Спираючись на висновки досліджень Фокареллі та Поццоло (2002), які вивчали вирішальні фактори іноземних інвестицій 260 основних банків, що проводять свої операції в країнах ОЕСР, було визначено, що найважливіші чинники майбутніх інвестицій – можливість отримання прибутку, високий очікуваний темп банківського зростання та достатня ефективність банківського сектора. Везель (2004) досліджував визначальні фактори прийняття позитивного рішення міжнародними банками Німеччини щодо інвестування в країни Азії, Латинської Америки та східноєвропейських країн у період 1994-2001 рр., та зробив висновки, що це – небанківські прямі інвестиції, покращення банківського ринку країни майбутніх інвестицій та низький рівень ризику.

Результати інших досліджень (проведених в 57 країнах у 1989-2000 рр.) факторів, які впливають на прямі іноземні інвестиції в сектор послуг, показали, що національний дохід на душу населення, прямі іноземні інвестиції з інших секторів надання послуг, темпи росту, обсяг торгівлі, інфляція та деякі інші соціально-політичні чинники, не мають значного впливу на прямі іноземні інвестиції у фінансовий сектор. Згідно з результатами дослідження Колстеда та Віллендже-ра (2004), які вивчали причини входження 22 іноземних банків різних країн у банківський сектор Італії за період 1983-1998 рр., різниця у відсоткових ставках та процес міжнародної інтеграції впливають на процес прийняття рішень та інтенсивність діяльності іноземних банків (Магрі та ін., 2005).

Кількість досліджень з вивчення причин входження та інвестування іноземних банків у банківський сектор Туреччини є досить обмеженою. Денізер (1999) вважає, що причина цього – фінансова лібералізація Туреччини, розпочата у 1980-х роках. Він зробив висновок, що іноземні банки позитивним чином впливають на конкурентоспроможність турецького банківського сектора, хоча їхня частка й невелика, але зменшують прибуток основних фондів. Пеліван та Кіркпатрік

(1992) визначили, що входження іноземних банків після зняття обмежень в процесі фінансової лібералізації Туреччини в 1980-х роках не гарантує очікуваного збільшення прибутковості та економічної ефективності місцевих банків.

3. Модель дослідження

Враховуючи збільшення частки іноземних банків у банківському секторі Туреччини, дане дослідження має за мету визначити причини іноземних інвестицій за період з січня 2003 по червень 2006 року, використовуючи метод мультирегресії.

Залежна змінна (FSH) моделі – відсоткова частка загальної суми активів іноземних банків. Клесенс та ін. (2001) визначили частку іноземних банків за допомогою показника кількості проникнень та вирахували загальний відсоток іноземних банків, що оперують у національному банківському секторі. Однак Байрактар та Венг (2004) використовували показник частки проникнення для визначення загальної суми активів іноземних банків. У нашому дослідженні останній показник є домінуючим.

Оглядаючи проведені дослідження, можна класифікувати три визначальні фактори напрямку іноземних інвестицій. Перший – це намагання банків слідувати побажанням клієнтів, коли вони хочуть вкладати свої кошти за кордоном. Цей фактор чітко визначає ступінь міжнародної економічної інтеграції країни. Другий – можливість отримання прибутку. Зменшення норми прибутку на місцевому ринку призводить до інвестицій за кордон. Третій – макроекономічні показники та майбутні очікування. Іноземні банки ретельно слідкують за змінами макроекономічних показників, що безпосередньо впливають на рівень прибутку в результаті їхніх інвестицій, та направляють кошти, спираючись на отримані дані.

У дослідженні ми визначимо чинники збільшення частки іноземних банків у Туреччині за допомогою незалежних змінних, зважаючи на економічну інтеграцію, можливості отримання прибутку та макроекономічні показники.

Інтенсивність ділових стосунків призводить до того, що банки обслуговують своїх клієнтів за кордоном та інвестують туди гроші, щоб не втратити постійних клієнтів і конкурувати з іноземними та місцевими банками. Збільшення обсягів взаємної торгівлі також призводить до її фінансування банками та іноземних інвестицій. У ракурсі економічної інтеграції були введені 2 незалежні змінні – обсяг торгівлі між країнами та небанківські прямі іноземні інвестиції.

Збільшення обсягу торгівлі між країнами складає основу фінансування іноземної торгівлі, яка серед основних функцій зовнішньої банківської діяльності є важливим та прибутковим чинником іноземних інвестицій. Багато досліджень з визначення причин використання іноземними банками обсягу взаємної торгівлі як незалежної змінної встановили позитивний взаємозв'язок між обсягом взаємної торгівлі та часткою іноземних банків. Бух (2000), досліджуючи діяльність банків Німеччини, Голдберг та Джонсон (1990) – США та Моширіан (2001) – банків Великобританії у ракурсі іноземних інвестицій, встановили позитивну кореляцію між вищезазначеними змінними величинами. Проте, Міллер та Парке (1998) знайшли негативний взаємозв'язок між кількістю філіалів та сумою загальних активів у банках Америки та за кордоном, а також між обсягом торгівлі між США та країною-отримувачем інвестицій. Незалежна змінна (TRA) використана в даному дослідженні, це частка/відсоток загального експорту та імпорту між Туреччиною та 7 країнами-інвесторами за період з січня 2003 по червень 2006 року від загального іноземного обсягу турецької торгівлі.

Бух та Лепп (1998), Яморі (1998) та Уільямс (1998) виявили, що небанківські прямі іноземні інвестиції – важливий показник частки іноземних банків. Моширіан та Ван дер Лаан (1998) знайшли негативну кореляцію між іноземними активами банків США, Великобританії та Німеччини та небанківськими прямими іноземними інвестиціями. Незалежна змінна (FDI), використана в даному дослідженні, – це небанківські прямі іноземні інвестиції, що відповідають побажанням клієнтів.

Можливість отримання прибутку в банківському секторі країни, куди проводять інвестиції, здається найпоказовішим чинником прийняття рішення щодо вкладання грошей іноземними банками. А саме, банки розвинутих країн направляють свої інвестиції, пропонуючи кращі можливості отримання прибутку в тих випадках, коли норма прибутку у вітчизняних країнах досягає позначки насичення та знижується до певного рівня. Чисельні дослідження з вивчення взаємозв'язку між можливістю отримання прибутку та іноземними інвестиціями мають різні висновки. Фішер та Моліно (1996), а також Яморі (1998) довели, що банки схильються до інвестицій в ті країни, які пропонують вигідніші можливості отримання прибутку та мають стабільніші економічні системи. Клесенс та ін. (2001) виявили, що банківські сектори з низькими податковими частками більше приваблюють іноземних інвес-

торів. Най та ін. (1986), вивчаючи інвестиції банків США в 30 розвинутих та країн, що розвиваються, запропонували ідею, що країна-отримувач має незначний вплив на іноземні надходження. Міллер та Парк (1998) довели, що кореляція між іноземними надходженнями та рівнем розвитку фінансового ринку країни-отримувача є позитивною для розвинутих держав та негативною для країн, що розвиваються.

У даному дослідженні ми зважемо на прибуток на загальну суму активів (ROA) як на незалежну змінну, що в першу чергу є стандартним показником для визначення впливу можливості отримання прибутку з іноземного надходження в банківському секторі. Оскільки позики є найважливішим об'єктом банківських активів, обсяг кредитування – показник прибутку, а частка кредитів серед загальної суми активів – незалежна змінна. Детраджиаш та ін. (2006), вивчаючи вплив іноземних надходжень у банківський сектор країн з низьким рівнем прибутку, використовували обсяг кредитів як незалежну змінну. Багато досліджень, як ті, що проводили Клесенс (2001), Байрактар та Венг (2004), Какар (2003), враховували частку чистого відсоткового прибутку банку до сплати податків (NIM), що використовувалася як показник прибутковості банківського сектора та незалежна змінна. Більш того, показник чистого відсоткового прибутку банку після забезпечення загальної суми активів, визначаючи рівень прибутковості від обслуговування клієнтів, що використовували Фокареллі та Поццоло (2002), також вважається незалежною змінною.

Флуктуації макроекономічних показників тих країн, куди банки інвестують кошти, значним чином впливають на іноземні інвестиції. Періодичні економічні кризи зменшують іноземні надходження і, відповідно, рівень очікуваного прибутку. Таким чином, приймаючи рішення щодо інвестування, банки звертають увагу на макроекономічні показники. Відсоток/частка банківських активів від ВВП – один з важливих показників фінансових можливостей країни, куди направлятимуться інвестиції. Розмір активів/фондів банківського сектора надає банкам-інвесторам більші ринки та рентабельніші операції. У дослідженні іноземних інвестицій в банківські сектори країн Східної Азії Клесенса та Глеснера (1998) вищевказаний фактор використаний у якості незалежної змінної. Національний прибуток країни-отримувача інвестицій також важливий чинник майбутнього надходження коштів. Вищі рівні національного прибутку вказують на вищу купівельну спроможність та попит споживачів на банківські послуги. Яморі (1998), Голд-

берг та Джонсон (1990) встановили, що японські та американські банки інвестують кошти в країни з високим рівнем національного доходу на душу населення. Проте Сагарі (1992) припускає, що розмір ринку, який визначається розміром ВВП, не впливає на інвестиції американських банків.

У нашому дослідженні ми використали відношення частки загальної суми банківських активів до ВВП, а також темпи росту у якості незалежних змінних. Тоді як показники росту ВВП публікуються щоквартально, то зміна відсотка індексу промислового виробництва – щомісячно. Окрім вищезазначених змінних назвемо темп інфляції (INF) – основний макроекономічний показник, який значним чином впливає на прибутковість банків та використовується в багатьох дослідженнях з метою визначення впливу макроекономічних показників на іноземні надходження. Здається, що будь-які можливі флуктуації вищезгаданої змінної значним чином впливають на іноземні інвестиції. У нашому дослідженні ми визначили щомісячну зміну індексу споживчих цін як темп інфляції.

4. Дані та методологія

Дані з різних джерел використовуються для залежних та незалежних змінних емпіричної моделі з визначення причин збільшення частки іноземних банків у секторі турецької економіки. Частки іноземних банків, прийняті як залежні змінні, вираховуються із загальної суми активів за період 42 місяці (січень 2003-червень 2006) тих комерційних банків, що приймають депозити, які вносяться в щорічний бюлетень Організації з регулювання та контролю діяльності банків (BRSA – Bulletins of Banking Regulation and Supervision Agency).

Для змінної обсягів торгівлі під впливом економічної інтеграції, створюючи першу групу незалежних змінних, ми використовуємо дані про щомісячні експортні та імпорتنі операції, опубліковані Турецьким інститутом статистики (TUIK – Turkish Statistical Institute), в Туреччині, Франції, Італії, Бельгії, Нідерландах, США, Греції та Казахстані. Для змінної небанківських прямих іноземних інвестицій використовуємо щомісячні дані Головного управління іноземного капіталу міністерства фінансів (General Directorate of Foreign Capital of the Under secretariat of Treasury), а для показників іноземних інвестицій, що відрізняються від турецьких сектором “діяльності фінансового посередництва”, – кількість небанківських прямих іноземних інвестицій.

Зважаючи на те, що всі незалежні змінні, які визначають можливості отримання прибутку з

банківського сектора, притаманні звітові про баланс та прибутки банків, ми використовуємо останні в моделі для вищезазначених змінних. Дані, отримані з Турецького інституту статистики, використовуються у визначенні ВВП, темпів росту промислового виробництва та індексу потрібних цін та належать до макроекономічних показників.

Наступна модель побудована за допомогою методу мультирегресії, щоб визначити можливість збільшення частки іноземних банків через змінні, на які впливають економічна інтеграція, можливості отримання прибутку та макроекономічні показники:

$$\Delta FSH_t = \alpha + \beta_1 \Delta TRA_t + \beta_2 \Delta ROA_t + \beta_3 \Delta LOA_t + \beta_4 \Delta CBP_t + \beta_5 \Delta FDP_t + \beta_6 \Delta INF_t + u_t$$

З-поміж незалежних змінних в цій моделі ми не використовуємо дані про змінні небанківських прямих іноземних інвестицій (FDI) та темпи росту (GRW), оскільки вони показують великі відхилення за період дослідження, так само, як і змінна чистого відсоткового прибутку банку, яка використовується у визначенні прибутку з обслуговування клієнтів.

Після застосування моделі по деяким пунктам ми отримали переконливі результати статистики, оскільки дані, що належать залежним та незалежним змінним, були включені в дослідження. Коефіцієнти ми отримали шляхом ділення залежних та незалежних змінних з відповідним значенням з метою збільшення ефективності коефіцієнтів змінних та зменшення гетероскедастичності (залежності дисперсії від іншої випадкової величини). Крім того, для перевірки існування гетероскедастичності в даній моделі ми застосували тестування Уайта. Ми також перевірили взаємозв'язок між залежними та незалежними змінними та між незалежними змінними і не знайшли мультиколінеарності (термін статистики для позначення існування високого ступеня лінійної кореляції серед 2 або більше незалежних змінних в моделі мультирегресії. За наявності мультиколінеарності важко визначити вплив незалежних змінних на залежні). Для кожної змінної ми застосували розширений тест Дікі-Фуллера (ADF), щоб перевірити постійність даних у вигляді часового проміжку. Для визначення автокореляції в моделі були застосовані різні тестування. Тест Дурбіна-Уотсона перевіряє автокореляцію першого порядку, а тест Бройша-Годфрея – автокореляцію другого порядку.

5. Емпіричні результати

Емпіричні результати, отримані завдяки використанню моделі, що визначає збільшення частки

іноземних інвестицій в банківському секторі Туреччини, за методом мультирегресії, наведені нижче.

Таблиця 2. Емпіричні результати використання моделі

Залежна змінна	Частка іноземних банків
Постійна величина	- 0,00009 (-0,031)
TRA	- 0,30365 (-1,256)
ROA	0,27966 (0,362)
LOA	0,89767** (2,207)
CBP	-1,69649* (-1,708)
FDP	0,00581 (0,078)
INF	0,57507** (2,238)
Кількість даних дослідження = 42 Скоригований коефіцієнт змішаної кореляції = 0,179 Тест Дікі-Фуллера = 2,455 (0,0044) Тест Дурбіна-Уотсона = 1,919 Тест Бройша-Годфрея = 3,480 Тест гетероскедастичності Уайта = 29,342	

Примітка: показники t – в круглих дужках; показник ** має значення на рівні 1-5%, * – 5-10%.

Наступні висновки представляють нашої увазі причини збільшення частки іноземних банків у турецькому секторі.

У процесі економічної інтеграції можна помітити, що немає важливого зв'язку між змінною обсягу торгівлі між 7 країнами, що інвестують кошти в банківський сектор Туреччини, та залежною змінною. Загальна частка експорту та імпорту продукції з вищезазначених країн від загального обсягу торгівлі Туреччини складає 28-22% за період нашого дослідження. Обсяг торгівлі мав тенденцію до зменшення за той період, коли збільшувалася частка іноземних інвестицій, а вищевказана змінна отримала негативну позначку. Таким чином, можна зробити висновок, що не існує важливого зв'язку між збільшенням частки іноземних банків у турецькому секторі та ступенем економічної інтеграції між країнами.

Можливість отримання прибутку – друга головна складова незалежної змінної. Спостерігається важливий зв'язок між змінними обсягу кредитування, прибутку з обслуговування клієнтів та часткою іноземних інвестицій. Обсяг кредитування має значення при показнику 1-5%, а дохід з обслуговування клієнтів – 5-10%. Важливої

кореляції між прибутком на загальну суму активів та залежною змінною не знайдено.

Коефіцієнти регресії змінних обсягу кредитування та прибутку з обслуговування клієнтів різняться. Спостерігається негативний зв'язок між прибутком з обслуговування клієнтів та часткою іноземних банків, але змінна обсягу кредитування має позитивну позначку. За період нашого дослідження в банківському секторі Туреччини збільшився обсяг кредитування завдяки високим темпам економічного зростання, а позики стали головним об'єктом банківських активів. Цей процес спричинив позитивну кореляцію між вищезгаданою змінною та часткою іноземних банків. Зменшення прибутковості банківського сектора Туреччини у поєднанні зі спадом інфляції за період з січня 2003 по червень 2006 року свідчить про негативний показник змінної прибутку банків з обслуговування клієнтів.

Серед макроекономічних показників тільки змінна темпів інфляції здатна пояснити частку іноземних інвестицій. Вона має значення при показниках 1-5%. Наступний показник, вартий нашої уваги, – це індекс фінансової спроможності, який визначається часткою загальної суми активів банківського сектора від ВВП, що коливається між 63 та 87% за період нашого дослідження. Згідно з результатами використання моделі, не існує важливої кореляції між індексом фінансової спроможності та часткою іноземних інвестицій.

Висновки

До 1980-х років іноземні банки, що існують у Туреччині з кінця XIX ст., проводили обмежену

кількість операцій в умовах закритої економічної структури. Після впровадження курсу політики з відкриття економіки (1980-2000) частка іноземних банків у турецькому секторі була збільшена, але відсоток загальної суми активів залишився на позначці 5%. Після економічних криз 2000, 2001 років була впроваджена Програма перебудови банківського сектора, яка стабілізувала банківський сектор, вирішила ряд проблем та привернула іноземних інвесторів. Збільшення обсягів кредитування, норм прибутку, регулятивна політика, зміна стандартів системи нагляду – рушійні чинники інвестування в банківський сектор Туреччини. Покращення макроекономічних показників, високі темпи росту, зменшення рівня інфляції за період дослідження, перемовини щодо майбутнього вступу Туреччини до ЄС, а також позитивні майбутні очікування через останній факт – усе це також зробило свій внесок у збільшення іноземної частки надходжень.

Дане дослідження має за мету пояснити причину збільшення частки іноземних банків у турецькому секторі за період з січня 2003 по червень 2006 року. Модель дослідження – метод мультирегресії, що визначає взаємозв'язок між збільшенням частки іноземних банків, можливістю отримання прибутку та змінними макроекономічними показниками турецької економіки. За результатами моделі можливості отримання прибутку з банківського сектора впливають на збільшення іноземних інвестицій, а змінні обсягу кредитування, прибутку від обслуговування клієнтів та темпи інфляції пояснюють цей факт. Вплив іноземних надходжень на місцевий банківський сектор – об'єкт наступних досліджень.

Список використаних джерел

1. Barajas A., R. Steiner, N. Salazar. Foreign Investment in Colombia's Financial Sector // IMF Working Paper, 1999. – №WP/99/150.
2. Bayraktar N., Y. Wang. Foreign Bank Entry, Performance of Domestic Banks and the Sequence of Financial Liberalization // World Bank Policy Research Working Paper, 2004. – №248.
3. Buch C.M. Why do Banks Go Abroad: Evidence from German Data // Financial Markets, Institutions and Instruments, 2000. – №9 (1). – pp. 33-67.
4. Buch C.M., S. Lapp. The Euro – No Big Bang for European Financial Markets // Applied Economics Quarterly, 1998. – №47. – pp. 11-78.
5. Claessens S., T. Glaessner. Internationalization of Financial Services in Asia // World Bank Policy Research Working Paper, 1998. – №1911.
6. Claessens S., A. Demirguc-Kunt, H. Huizinga. How Does Foreign Entry Affect Domestic Banking Markets // Journal of Banking and Finance, 2001. – №25. – pp. 891-911.
7. Cakar V. Yabancı Sermayeli Banka Girişleri ve Ulusal Bankacılık Sektörleri Üzerindeki Etkileri // Central Bank of Turkey Thesis, 2003.
8. Dages G.B., D. Kinney, L. Goldberg. Foreign and Domestic Bank Participation in Emerging Markets: Lessons from Mexico and Argentina // National Bureau of Economic Research Working Paper, 2000. – №7714.
9. Demirguc-Kunt A., E. Detragiache. The Determinants of Banking Crises in Developing and Developed Countries // IMF Staff Paper, 1998. – №45 (1).
10. Denizler C. Foreign Entry in Turkey's Banking Sector, 1980-87 // World Bank Policy Research Paper, 1999.

11. Detragiache E., P. Gupta. Foreign Banks in Emerging Market Crises: Evidence from Malaysia // IMF Working Paper, 2002. – N^oWP/04/129.
12. Detragiache E., T. Tresselt, P. Gupta. Foreign Banks in Poor Countries: Theory and Evidence // IMF Working Paper, 2006. – N^oWP/06/18.
13. Fisher A., P. Molyneux. A Note on Determinants of Foreign Bank Activity in London between 1980-1989 // Applied Financial Economics, 1996. – N^o6. – pp. 271-277.
14. Focarelli D., A.F. Pozzolo. Where Do Banks Expand Abroad? An Empirical Analysis // Working Paper Series, ANIA and Università degli Studi del Molise, 2002.
15. Goldberg L.G., D. Johnson. The Determinants of US Banking Activity Abroad // Journal of International Money and Finance, 1990. – N^o9. – pp. 123-137.
16. Havrylychuk O. Efficiency of Polish Banking Industry: Foreign versus Domestic Banks // Journal of Banking and Finance, 2006. – N^o30. – pp. 1975-1996.
17. Kim H.E., B.Y. Lee. The Effects of Foreign Bank Entry on the Performance of Private Domestic Banks in Korea // Bank of Korea Institute of Monetary and Economic Research, 2004.
18. Kolstad I., E. Villanger. Determinants of Foreign Direct Investment in Services // Chr. Michelsen Institute Working Paper, 2004. – N^oWP 2004/2.
19. Magri S., A. Mori, P. Rossi. The Entry and the Activity Level of Foreign Banks in Italy: An Analysis of the Determinants // Journal of Banking and Finance, 2005. – N^o29. – pp. 1295-13104.
20. Majnoni G., R. Shankar, E. Varhegyi. The Dynamics of Foreign Bank Ownership: Evidence from Hungary // World Bank Policy Research Working Paper, 2003. – N^o3114.
21. Miller S., A. Parkhe. Patterns in the Expansion of US Banks' Foreign Operations // Journal of International Business Studies, 1998. – N^o29 (2). – pp. 359-390.
22. Moshirian F. International Investment in Financial Services // Journal of Banking and Finance, 2001. – N^o25. – pp. 317-337.
23. Moshirian F., A. Van der Laan. Trade in Financial Services and the Determinants of Banks' Foreign Assets // Journal of Multinational Financial Management, 1998. – N^o8. – pp. 23-38.
24. Nigh D., K.R. Cho., S. Krishnan. The Role of Location Related Factors in US Banking Involvement in Abroad: An Empirical Examination // Journal of International Business Studies, 1986. – N^o17. – pp. 59-72.
25. Pehlivan H., C. Kirkpatrick. The Impact of Transnational Banks on Developing Countries' Banking Sector: An Analysis of the Turkish Experience, 1980-89 // British Journal of Middle Eastern Studies, 1992. – N^o19 (2). – pp. 186-201.
26. Sagari S.B. United States Foreign Direct Investments in the Banking Industry // Transnational Corporations, 1992. – N^o3 (1). – pp. 93-123.
27. Tschoegl A. Financial Crises and the Presence of Foreign Banks // Wharton Financial Institutions Center Working Paper, 2003. – N^o03-35.
28. The Banks Association of Turkey. Turkiye'de Yabancı Bankalar // Bankacılar Dergisi, 2005. – N^o52. – pp. 3-9.
29. Turkish Statistical Institute. Statistics on National Accounts and Foreign Trade // www.tuik.gov.tr.
30. Turkish Banking Regulation and Supervision Agency. Monthly Bulletin // www.bddk.org.tr.
31. Turkish Undersecretariat of Treasury. Statistics on Foreign Direct Investment in Turkey // www.hazine.gov.tr.
32. Uiboupin J. Effects of Foreign Bank Entry on Bank Performance in the CEE Countries // Tartu University Press, 2004. – N^o569.
33. Unite A., M.J. Sullivan. The Effects of Foreign Entry and Ownership Structure on the Philippine Domestic Banking Sector // De La Salle University of Manila, 2001.
34. Yamori N. A Note on the Location Choice of Multinational Bank: The Case of Japanese Financial Institutions // Journal of Banking and Finance, 1998. – N^o22. – pp. 109-120.
35. Wezel T. Foreign Bank Entry into Emerging Economies; An Empirical Assessment of the Determinants and Risk Predicated on German FDI Data // Economic Research Centre of the Deutsche Bundesbank Discussion Paper, 2004. – N^o01/2004.
36. Williams B. Factors Affecting the Performance of Foreign Owned Banks in Australia: A Cross Sectional Study // Journal of Banking and Finance, 1998. – N^o22. – pp. 197-219.

Отримано 19.10.07.

Переклад з англ. Є. Мязіної.

Бумін, Мете. Вирішальні фактори іноземних інвестицій у банківський сектор Туреччини [Текст] / Мете Бумін // Банки та банківські системи. - 2007. - Т. 2. - № 4. - С. 65-72.